Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра українознавства

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Директор навчально-наукового
інституту філософії,
культурології, політології

Іван КАРПЕНКО

“ 20 ” серпня 2026 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«УКРАЇНСЬКІ СТУДІЇ»

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський) рівень

Галузь знань I Охорона здоров’я та соціальне забезпечення

Спеціальність I10 Соціальна робота та консультування

Освітньо-професійна програма «Соціальна робота та консультування»

Вид дисципліни обов’язкова

Факультет Навчально-науковий інститут соціології та медіакомунікацій

2026/2027 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою Навчально-наукового інституту філософії, культурології, політології

«24» червня 2026 року, протокол № 9

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: Чорний Д. М., доктор історичних наук, професор кафедри українознавства

Програму схвалено на засіданні кафедри українознавства

Протокол № 9 від «5» червня 2026 року

Завідувач кафедри українознавства Наталя АКСЬОНОВА

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми

«Соціальна робота та консультування»

Гарант освітньо-професійної програми Ірина ЄВДОКИМОВА

Програму погоджено науково-методичною комісією Навчально-наукового інституту соціології та медіакомунікацій

Протокол № 1 від «26» серпня 2026 року

Голова науково-методичної комісії Юлія СОРОКА

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Українські студії» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності І10 Соціальна робота та консультування Освітньо-професійної програми «Соціальна робота і консультування»

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета курсу – дати студентам загальне наукове уявлення про історичні закономірності процесу українського націєтворення, а відтак – про формування сучасної України як модерної нації-держави, активної й впливової учасниці європейської й світової спільнот.

1.2. Завданнями курсу є формування патріотичної свідомості студентів у рамках громадянської культури, а також знайомство з міждисциплінарними підходами, які застосовуються в сучасних українських студіях для дослідження комплексних процесів націєтворення, зокрема зі здобутками історичної географії, етнології, політичної, економічної історії, «глобальної історії», регіонознавства й «мікроісторії», вивчення історії повсякденності, ментальності, а також феномену української нації.

1.3. Кількість кредитів 3

1.4. Загальна кількість годин 90

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Обов’язкова	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	1-й
Семестр	
1-й	1-й
Лекції	
32 год.	6
Практичні, семінарські заняття	
16 год.	6
Лабораторні заняття	
год.	год.
Самостійна робота	
32 год.	78
Контрольна робота	

1.6 Перелік компетентностей, що формує дана дисципліна

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у здобувачів вищої освіти компетентностей відповідно до ОПП:

інтегральні компетентності, а саме

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у соціальній сфері або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів соціальної роботи і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності, потрібні для майбутнього фаху, зокрема

ЗК1 Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина України, ЗК2 Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя, ЗК3 Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, ЗК7 Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово, ЗК10 Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

Фахові компетентності, зокрема ФК4 Здатність до аналізу соціально-психологічних явищ, процесів становлення, розвитку та соціалізації особистості, розвитку соціальної групи і громади.

1.7 Перелік результатів навчання, що формує дана дисципліна

Під час навчання передбачено набуття таких програмних результатів навчання відповідно до освітньо-професійних програми – ПРН 1 Здійснювати пошук, аналіз і синтез інформації з різних джерел для розв'язування професійних завдань і встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між соціальними подіями та явищами, ПРН 2 Вільно спілкуватися усно і письмово державною та іноземною мовою з професійних питань, ПРН 4 Формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу соціальної проблеми, ПРН 8 Критично аналізувати й оцінювати чинну соціальну політику країни, соціально-політичні процеси на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях, ПРН 21 Демонструвати толерантну поведінку, виявляти повагу до культурних, релігійних, етнічних відмінностей, розрізняти вплив стереотипів та упереджень.

1.8 Пререквізити: Для успішного засвоєння дисципліни здобувач вищої освіти повинен володіти знаннями та вміннями в обсязі програми середньої школи з «Історії України», «Всесвітньої історії», «Української літератури» на рівні стандарту або профільного рівня, володіти державною мовою.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Вступ

Актуальність наукового опрацювання проблем націєтворення в рамках українських студій у світлі досвіду боротьби за національну ідентичність, державну незалежність, європейський цивілізаційний вибір України. Становлення українознавства як вияв процесу націєтворення. Головні методологічні підходи у вивченні процесів націєтворення. Традиційні та сучасні наукові уявлення про націю та націєтворення. Основні джерела та матеріали до вивчення українського націєтворення. Структура курсу.

Тема 1. Етногенетичні процеси на землях України в первісні та стародавні часи.

Проблема зв'язку домодерних етнічних традицій та сучасних національних ідентичностей. Новітні етногенетичні міфи довкола Кукутень-Трипілля – першої осілої на теренах України енеолітичної культури. Сучасні наукові погляди на роль трипільців в етногенезі та культурогенезі українців. Антична спадщина в українських студіях як чинник націєтворення. Спільний культурно-цивілізаційний код європейських народів. «Україна-Еллада» і «державна римська бронза» в історіософсько-поетичній концепції Євгена Маланюка.

Тема 2. Етнонаціональні процеси на теренах України в добу середньовіччя (IV-XV ст.).

Середньовічні ідентичності як наукова проблема. Слов'янський етногенез: традиційні й сучасні історіографічні теорії. Русь-Україна. Теорії походження Русі: політико-ідеологічні та наукові виміри**.** Проблема релігійної, культурної ідентичності Русі-України. Релігійний вибір та його наслідки для історичної долі східнослов'янських етносів. Феномен слов'янського неоязичництва. Розпад держави: етнічні лінії розломів. Вплив дезінтеграції давньоруського світу на формування східнослов'янських етносів. Спадщина Русі-України в українській культурі та духовності. Міф Русі після загибелі: парадокси «історичної долі». Українські землі у складі Великого князівства Литовського. Чи було Велике князівство Литовське литовсько-руською державою? Місце литовської доби в етно-національній історії українців.

Тема 3. Українське державотворення в ранньомодерну добу (друга половина XVI - кінець XVIII ст.)

Релігія та суспільство в ранньомодерній Україні. Українська козаччина на «Великому кордоні» цивілізацій. Українська ранньомодерна революція й Гетьманська держава в контексті етнополітичного розвитку Європи XVI – XVII ст. Українські землі у складі Московської держави й Російської імперії (кінець XVII – кінець XVIII ст.). Обмеження царизмом української автономії. Українська політика царя Петра: напрями, методи, наслідки. Малоросійські Колегії. Автономістський рух у Гетьманській державі. Ліквідація царизмом української автономії: причини, етапи, наслідки. Особливості історичного розвитку регіонів України в XVII – XVIII ст.: Слобожанщина, Правобережжя, Галичина, Закарпаття, Буковина, Запорізька Січ. Гайдамаччина та Коліївщина: передумови, етапи розгортання, оцінка наслідків. Життєві долі ватажків та рядових учасників гайдамацького руху. Занепад традиційних форм української культури наприкінці XVIII ст. Провінціалізація культурного життя. Козацький міф: Історія та націєтворення в епоху імперій.

Тема 4. Український етнос у «тривалому XIX столітті».: між асиміляцією та націєтворенням

Українське етнонаціональне відродження: історичний контекст, передумови, етапи розвитку, історичне значення. Особливості українського романтизму та його вплив на формування української національної ідеї. Кирило-Мефодіївське братство: склад, програмні документи та історичне значення його діяльності. Філософія української національної ідеї у творчості Т.Шевченка та її вплив на визвольний рух. Внесок Київської старої громади в українське націєтворення. Етнонаціональне відродження на західноукраїнських землях: передумови, напрямки розвитку, особливості та історичне значення. Еміграція галицьких селян з краю: причини та наслідки. Українська діаспора в США, Канаді й Бразилії. Імперська модернізація підросійської та підавстрійської України. Український національний рух в Російській імперії: соціальна структура та особливості. Становлення багатопартійності в Україні. Україна у революції 1905-1907 рр.

Тема 5. Українське націєтворення в добу становлення і посилення тоталітарної системи (1917-1950-і)

Українська революція 1917-1921 рр. Історичні оцінки спадщини української революції. Феномен «отаманщини». Причини поразки. Ідейний спадок. Етапи та рушійні сили утвердження Радянської влади на українських землях. Воєнно-політичний союз з Радянською Росією. Політика та культура доби «воєнного комунізму». «Червоний терор»: етнічні виміри. Україна 1920-х рр. Національна політика більшовиків й етнічні процеси в Україні: «русифікація» та «українізація» партійно-державного життя. Етнополітичне значення утворення СРСР. Український націонал-більшовизм як спроба "коренізації" комуністичної ідеології в Україні. Українізація поза межами УСРР (Кубань, Поволжя, Далекий Схід). Тоталітарна модернізація в УРСР у 1930-х рр. та її вплив на процеси українського націєтворення. Голодомор 1932-1933 рр. як геноцид українського народу. Масові репресії як інструмент етнополітики радянського уряду. Українське питання в Європі 1920-1930-х рр. Етнополітична ситуація на західноукраїнських землях у міжвоєнну добу. Етнополітика Польщі, Румунії та Чехословаччини щодо української національної меншини: схожість та відмінності. Національно-визвольний рух на західноукраїнських землях. Розкол в ОУН: причини, етапи, наслідки.

Україна в Другій світовій війні. Українське питання в політиці СРСР та Німеччини напередодні та під час Другої світової війни. Етнополітика радянського та нацистського режимів в Україні: схожість та відмінність. Радянізація західноукраїнських земель як приклад радянської окупаційної практики в Європі. Український та європейський колабораціонізм: порівняльна характеристика. Український націоналізм у Другій світовій війні: зміни в ідеології, основні напрямки діяльності, історична оцінка. Українська повстанська армія (УПА). Польсько-український конфлікт (1943-1947) та його вплив на сучасні стосунки України та Польщі. Рух Опору радянізації. Діяльність ОУН-УПА в післявоєнні роки та його значення для українського націєтворення.

Тема 6. Етнонаціональні процеси в Україні в післявоєнний час (1950-1980 рр.).

Політична «відлига» в УРСР. Покоління шістдесятників та їхня роль у національно-культурному відродженні України. Етнонаціональні процеси в Україні доби «розвиненого соціалізму». Особливості етнополітики радянського керівництва в 1960-1970 рр.: теорія і практика. Курс на «злиття націй» і формування «нової історичної спільноти» – радянського народу. «Радянська людина» – етнічний маргінал («креол») чи «російська людина»? Посилення русифікації духовного життя та загострення мовного питання. Антисемітизм в СРСР. Еміграційні центри українського національно-визвольного руху. Суспільно-політична думка: Іван Лисяк-Рудницький про українське націєтворення в європейському контексті. Діяльність провідних інституцій української діаспори на Заході. Національні проблеми в програмах дисидентів. Іван Дзюба «Інтернаціоналізм чи русифікація?». Національні процеси в Україні доби «Перебудови». Демократизація суспільного життя та пробудження українського національного руху. Чорнобиль та екологічний рух. Народний рух України. Боротьба за права української мови. Молодіжні об'єднання.

Тема 7. Сучасне українське націєтворення в координатах глобалізації.

Проголошення державної незалежності України 24 серпня 1991 р. Референдум 1 грудня 1991 р. Від «багатовекторності» до євроатлантичної інтеграції як провідного вектора зовнішньої політики: виклики, здобутки, ціна, перспективи. Російсько-українська «гібридна» війна (2014-2021 рр.). Анексія Криму й окупація окремих районів Донбасу. Репресії проти українства на окупованих Росією територіях. Широкомасштабне вторгнення РФ в Україну. Етнополітичні фактори та наслідки війни. Деокупація загарбаних РФ територією як передумова повноцінного українського націєтворення. Українське питання в сучасній світовій політиці. Україна та міжнародна антикремлівська коаліція держав. Розбудова державних інституцій незалежної України.

Від непослідовних реформ до революції. Євромайдан і Революція Гідності як чинники націєтворення. Становлення інституцій та самосвідомості громадянського суспільства. Декомунізація, деколонізація, декримінналізація. Сучасний український націоналізм як чинник націєтворення. Зміна ставлення до українського націоналізму в Україні та світі під впливом війни. Перспективи українського націєтворення у контексті євроінтеграції.

Тема 8. Підсумки курсу. **Історичний досвід та уроки буття української нації**.

3. Структура навчальної дисципліни

4. Назви розділів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	У тому числі					Усього	У тому числі				
		Л	С	Лаб	Інд	С.р.		Л	С	лаб	інд	С.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Вступ	5	1	2			2	4		2			2
Тема 1. Етногенетичні процеси на землях України в первісні та стародавні часи.	8	2	2			4	10					10
Тема 2. Етнонаціональні процеси на теренах України в добу середньовіччя (IV-XV ст.)	10	5				5	10					10
Тема 3. Українське державотворення в ранньомодерну добу (друга половина XVI - кінець XVIII ст.)	11	4	2			5	11	1				10
Тема 4. Український етнос у «тривалому XIX столітті»: між асиміляцією та націєтворенням (кінець XVIII - початок XX ст.).	14	6	2			6	10	1				9
Тема 5. Українське націєтворення в добу становлення тоталітарної системи (1917-1950-і).	12	4	2			6	11	1				10

Тема 6. Етнонаціональні процеси в Україні у післявоєнні часи (1950-1980-і).	12	4	2			6	11	1				10
Тема 7. Сучасне українське націєтворення у координатах глобалізації.	12	4	2			6	13	2	4			7
Тема 8. Підсумки курсу. Історичний досвід та уроки буття української нації.	6	2	2			2	10					10
Усього годин	**90**	**32**	**16**			**42**	**90**	**6**	**6**			**78**

4. Теми семінарських занять

з/п	Назва теми	Кількість Годин д/з
1	Міфи про походження українців: критичний погляд науковців	2/2
2	Роль спадщини Русі-України в українському націєтворенні	2
3	«Козакоруська нація». Українське націєтворення у ранньомодерний час.	2
4	Українське національно-культурне відродження XIX ст.	2
5	Визвольні змагання 1917-1921 рр.: націєтворчі аспекти.	2
6	Етнонаціональні процеси в Україні у час панування тоталітарної системи.	2
7	Українські революції XXI ст. (Помаранчева революція та Революція Гідності): націєтворчі виміри.	2/2
8	Російсько-українська війна: сучасні та історичні контексти українського націєтворення.	2/2
	Разом	16/6

5. Завдання для самостійної робота

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість Годин д/з
1	Опрацювання першоджерел, наукової літератури, сучасного відеоконтенту	42/78
	Разом	42/78

6. Індивідуальні завдання

Контрольна робота.

7. Методи навчання

Інформаційно-рецептивний, репродуктивний, проблемного викладу, евристичний, дискусійні. Методи роботи в умовах дистанційного та змішаного навчання: за умов впровадження карантинних та інших обмежень лекції і семінарські заняття проводяться в он-лайн режимі із застосуванням платформи ZOOM. Видами навчальної діяльності є: відеоконференції, відповіді на питання в чаті. За умов змішаного навчання семінарські заняття, написання контрольної та екзаменаційної роботи проводяться аудиторно.

Відповідність методів навчання та форм оцінювання визначеним результатам навчання за ОПП Освітньо-професійної програми «Соціальна робота і консультування»:

Шифр ЗК, ФК, ПРН	Заплановані робочою програмою результати навчання та компетентності	Методи навчання	Контрольні заходи, що забезпечують досягнення результатів навчання та компетентностей
Інтегральні компетентності.	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у соціальній сфері або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів соціальної роботи і характеризується комплексністю та невизначеністю умов	Аналіз конкретної ситуації, групова дискусія. Лекції та презентації до тем курсу. Аналіз новітніх досліджень під час подання матеріалу на лекціях та презентаціях. Знайомство з новими інтерактивними методами навчання.	Оцінювання результатів підготовки до семінарських занять.
ЗК1	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод	Лекції та презентації за темами 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8. Пояснення під час лекцій і семінарів, зокрема особливостей висвітлення питань професійними істориками,	Оцінювання результатів підготовки до семінарських занять 6 і 8. Оцінювання пошуку матеріалів до підготовки інформаційного повідомлення на семінарських

	людини і громадянина України	публіцистами, блогерами, а також що штучний інтелект не здатен генерувати матеріали з історичної тематики, оскільки не розуміє специфіки людських стосунків та послідовність причинно наслідкових зв'язків.	заняттях, контрольної та екзаменаційної робіт.
ЗК2	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя	Лекції, презентації за всіма темами. Отримання зворотного зв'язку щодо виконання творчих завдань, анкетування, аналіз отриманих результатів здобувачем.	Оцінювання результатів підготовки до семінарських занять 5, 7, 8, письмових робіт з поданням зауважень, контрольна робота.
ЗК3	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу	Аналіз матеріалів під час лекцій за темами курсу.	Оцінювання усних виступів, письмових робіт.
ЗК7	ЗК7 Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово	Лекції, семінарські заняття, групові та індивідуальні консультації.	Оцінювання виступів на семінарських заняттях, письмових контрольної роботи та екзаменаційної роботи.
ЗК10	Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел	Аналіз новітніх досліджень під час подання матеріалу на лекціях та у презентаціях. Знайомство з методами та алгоритмом пошуку матеріалів на Internet ресурсах.	Оцінювання пошуку матеріалів до підготовки інформаційного повідомлення на семінарських заняттях 1, 2, 3, контрольні та екзаменаційна роботи.

ФК4	Здатність до аналізу соціально-психологічних явищ, процесів становлення, розвитку та соціалізації особистості, розвитку соціальної групи і громади	Аналіз конкретної ситуації, групова дискусія. Лекції та презентації до тем курсу. Аналіз новітніх досліджень. Знайомство з новими інтерактивними методами навчання.	Оцінювання результатів підготовки до семінарських занять.
ПРН 1	Здійснювати пошук, аналіз і синтез інформації з різних джерел для розв'язування професійних завдань і встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між соціальними подіями та явищами	Лекції та презентації до усіх тем. Ознайомлення з принципами та можливостями розширеного пошуку літератури в Google.	Оцінювання підготовки до семінарських занять.
ПРН 2	Вільно спілкуватися усно і письмово державною та іноземною мовою з професійних питань	Лекції та семінарські заняття.	Оцінка усних фіксованих виступів здобувачів, обговорень проблемних питань під час дискусій, письмових контрольних робіт.
ПРН 4	Формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу соціальної проблеми	Аналіз матеріалів під час лекцій за темами курсу.	Оцінювання усних виступів, письмових робіт.
ПРН 8	Критично аналізувати й оцінювати чинну соціальну політику країни, соціально-політичні процеси на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях	Опрацювання наукової літератури, публіцистики, матеріалів з відеохостінгу YouTube.	Оцінювання участі в форумах на сторінці курсу на платформі Moodle.
ПРН 21	Демонструвати толерантну поведінку, виявляти повагу до культурних, релігійних, етнічних відмінностей, розрізняти вплив стереотипів та упереджень	Лекції та семінарські заняття.	Оцінювання виступів на семінарських заняттях, текстів контрольних робіт.

8. Методи контролю

Передбачено використання поточного контролю (виступи на семінарах, усне опитування), проведення контрольної письмової роботи і підсумкового письмового екзамену. Обов'язковою складовою є дотримання академічної доброчесності здобувачами вищої освіти, що передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання, атестації (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей); посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації. Порушенням академічної доброчесності вважається: академічний плагіат (оприлюднення чиїхось результатів дослідження як власних або тексту без вказання авторства); самоплагіат (опублікування власних раніше опублікованих наукових результатів як нових); фабрикація (вигадування даних чи фактів); фальсифікація (відома зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень); списування; обман; хабарництво; необ'єктивне оцінювання; допомога учням під час оцінювання їх навчальних результатів чи створення перешкод під час оцінювання; вплив на працівника, щоб він здійснив необ'єктивне оцінювання.

9. Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота									Екзамен	Сума
Тема 1	Тема 2	Тема 3	Тема 4	Тема 5	Тема 6	Тема 7	Тема 8	Контрольна робота, передбачена навчальним планом		
5	5	5	5	5	5	5	5	20	40	100

Для допуску до складання підсумкового контролю (екзамену) здобувач вищої освіти повинен набрати не менше 10 балів з навчальної дисципліни під час поточного контролю, контрольної роботи.

Критерії оцінювання навчальних досягнень

Поточний контроль знань студентів здійснюється під час проведення семінарських занять протягом семестру і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Оцінюється рівень знання студентами першоджерел, наукової літератури, уміння логічно та послідовно виступати під час обговорення питань плану семінарського заняття, ставити та відповідати на запитання в ході дискусії. Студент може набрати від 1 до 40 балів за роботу на семінарах протягом семестру.

Контрольна робота – полягає в оцінці засвоєння студентом частини навчального матеріалу. Проводиться у письмовій формі. Оцінювання знань здійснюється: за відповіді на питання першого рівня складності – 1-6 бали, другого – 5 бали, третього – 9 балів,

максимально – 20 балів. Студент отримує від 17 до 20 балів, якщо відповіді побудовані логічно, виявляються фундаментальні знання термінів, понять, робляться змістовні висновки, представлені різні підходи до означених проблем та обґрунтоване бачення їх сутності. Від 12 до 16 балів студент отримує, якщо у відповіді представлені визначення основних термінів, понять, розкриваються всі питання, але присутня деяка непослідовність аналізу. Від 8 до 11 балів студент отримує, якщо відповідь побудована не дуже логічно, виявляються недоліки в розкритті відповідних понять, термінів, хоча їх загальне розуміння представлено, вона носить описовий, однобічний характер, демонструє відсутність самостійного бачення сутності проблем. Від 1 до 7 балів студент отримує, якщо відповідь дана не на всі запитання, не містить наукового обґрунтування проблем, відсутня логіка викладення матеріалу. 0 балів виставляється в разі відсутності відповідей на питання контрольної роботи.

Підсумковий контроль знань студентів проводиться з метою оцінки результатів навчання на завершальному етапі вивчення дисципліни у формі письмового екзамену в обсязі навчального матеріалу, визначеного програмою навчальної дисципліни, і в терміни, встановлені навчальним планом. Екзаменаційні білети включають три питання: перше і друге спрямовані на встановлення рівня загальної теоретичної підготовки студента і оцінюються максимально по 12 балів кожне; третє передбачає уміння аналізувати документи, літературу, медіаконтент, максимальна оцінка – 16 балів.

Рівень знань на екзамені оцінюється:

37-40 балів, якщо студент дав правильну та повну відповідь на всі три поставлених питання, міцно засвоїв теоретичний матеріал, глибоко і всебічно знає зміст навчальної дисципліни, демонструє вміння пов'язувати події минулого із сучасним розвитком, логіку та аргументованість викладення (наведення прикладів, аналогій, знання головних дат з історії України), вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу, висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем;

32-36 балів ставиться студенту, якщо він відповів на всі три запитання, добре засвоїв теоретичний матеріал, володіє основними аспектами з першоджерел та рекомендованої літератури, аргументовано викладає матеріал, висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту або при аналізі практичного;

27-31 ставиться студенту у випадку, якщо він відповів на всі три запитання, в основному опанував теоретичні знання з навчальної дисципліни, орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, але відповідь є недостатньо аргументованою, виявляє неточності, невміння оцінювати факти та явища;

21-26 балів ставиться, якщо всі три питання розкриті неповно та/або логіка відповідей вимагає істотного виправлення;

1-20 балів студент отримує, якщо у відповіді не розкриті по сутності всі три питання, продемонстровано недостатнє знання фактичного матеріалу, наукових визначень, відсутні посилання на першоджерела та рекомендовану наукову літературу;

0 балів студент отримує в разі відсутності відповідей на питання екзаменаційного білету.

Оцінка 90-100 балів передбачає повне і впевнене опанування програми курсу, знання основних джерел і додаткової літератури, уміння аналізувати й узагальнювати історичний матеріал, порівнювати, оцінювати, пояснювати історичні факти на основі здобутих із різних джерел знань, користуватися науковою термінологією.

80-89 балів виставляється за впевнене опанування курсу, знання історичної хронології, уміння логічно будувати відповідь, робити аргументовані висновки, аналізувати історичний матеріал (також за умови, якщо студент припустився незначних помилок або зробив не зовсім повні висновки).

70-79 балів передбачає виконання всіх вимог до оцінки, за наявністю принципових помилок при викладанні опанованого матеріалу або неповних висновків.

60-69 балів передбачає часткове висвітлення змісту теоретичних питань та недостатнє вміння застосовувати теоретичні знання для розв'язання практичних завдань. При цьому студент не вміє робити логічні висновки. Поставлене завдання виконане не повністю, але у відповідях продемонстроване розуміння основних положень матеріалу навчальної дисципліни.

50-59 балів передбачає виконання всіх вимог до оцінки, а також якщо в студента виникають проблеми із відтворенням основного матеріалу.

1-49 балів виставляється, якщо студент не опанував матеріал, передбачений програмою курсу.

Під час вивчення навчальної дисципліни використання технологій штучного інтелекту (ШІ) здійснюється відповідно до Політики використання технологій штучного інтелекту Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

У межах дисципліни застосовуються такі моделі використання ШІ:

1. Модель «ШІ заборонено». Використання технологій штучного інтелекту не допускається під час виконання контрольних заходів, спрямованих на перевірку індивідуальних знань і сформованості компетентностей здобувача освіти, зокрема: усного опитування, контрольних робіт, екзамену.

2. Модель «ШІ як асистент». Під час підготовки до семінарських занять, письмових робіт дозволяється використання ШІ для: пошуку та систематизації інформації, добору та первинного аналізу наукових джерел, пояснення складних понять, удосконалення структури тексту, перевірки граматики, стилю та оформлення, генерації ідей, плану роботи або прикладів.

Фінальний текст роботи, висновки, аналіз, інтерпретація результатів та прийняті рішення повинні бути самостійно підготовлені здобувачем освіти.

Декларування використання ШІ.

У разі використання технологій штучного інтелекту здобувач освіти зобов'язаний зазначити: назву сервісу або моделі ШІ; дату використання; характер допомоги (генерація ідей, пошук інформації, аналіз даних, генерація коду, редагування тексту тощо).

За вимогою викладача здобувач освіти повинен надати використані запити (prompts) або пояснити спосіб використання інструментів ШІ.

Недекларованe використання технологій штучного інтелекту або подання згенерованого ШІ матеріалу як власного результату навчальної діяльності розглядається як порушення принципів академічної доброчесності відповідно до внутрішніх нормативних документів Університету.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка (для чотирирівневої шкали оцінювання)
90 – 100	Відмінно
70 – 89	Добре
50 – 69	Задовільно
1 - 49	Незадовільно

10. Рекомендована література

Основна література

1. Бойко О.Д. Історія України: підручник / О.Д.Бойко. Київ : Академвидав, 2021. 640 с.
2. Грицак Я. Нарис історії України. Формування модерної української нації XIX–XX століття. Київ, 2019. 656 с.
3. Мицик Ю. А. Від трипільців до кіборгів: Коротка історія України / Ю. А. Мицик, О. Г. Бажан. Київ : ТОВ «Видавництво «КЛІО», 2020. 688 с.
4. Новітня історія України (1945–2020 роки) : навч. посібник / К. Кондратюк, В. Качмар. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 212 с.
5. Україна в контексті історичного розвитку Європи: підручник для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти всіх спеціальностей / С. Ю. Боєва, В. Ю. Бузань та ін. Київ: Арт Економі, 2021. 306 с. URL: https://ela.kpi.ua/handle/123456789/41918

Допоміжна

1. Ададуров В. Теорія вписування української історії в європейський контекст та її методологічні засади. Наукові записки УКУ. 2014. Число VI. Серія: «Історія». Вип. 2. С. 49-76.
2. Аркуша О., Кондратюк К., Мудрий М., Сухий О. Час народів. Історія України XIX ст. Львів, 2016.
3. Бойко О.Д. Україна в 1985-1991 рр.: Основні тенденції суспільно-політичного розвитку. К.: ІПіЕНД, 2002.
4. Бочковський О. Наука про націю та її життя / Вибрані праці і документи. Київ, 2020. Т. 3
5. Брацкі А. Українські культурологічні студії Антонія Марцінковського: пошуки джерел націєтворення Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. 2019. № 2. С. 58-61. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdakkkm_2019_2_14.
6. Брехуненко В. Східна брама Європи. Козацька Україна в середині XVII–XVIII ст. / Ред. Ю. Олійник. НАН України. Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського. Київ, 2014
7. Брехуненко В., Ковальчук В., Ковальчук М., Корнієнко В. «Братня» навала: Війни Росії проти України XII– XXI ст. Вид. 2-ге. Київ, 2018
8. Грицюк В., Лисенко О. Війна Російської Федерації проти України: воєнний, міжнародно-правовий, політичний і економічний виміри. Український історичний журнал. 2023. № 3
9. Грицак Я. Подолати минуле: Глобальна історія України. Київ: ПОРТАЛ, 2022. 408 с.
10. Грушевський М.С. Історія України-Руси: В 11 т., 12 кн. К.: Наукова думка, 1991-2000.
11. Дзюба І. Інтернаціоналізм чи русифікація? / І.М.Дзюба. К.: ВД «Києво-Могилянська академія», 2005. 330 с.
12. Діптан І. І. Іван Лисяк-Рудницький про українське націєтворення в європейському контексті. Сіверянський літопис. 2020. № 6. С. 63-76. Режим доступу: ttp://nbuv.gov.ua/UJRN/sl_2020_6_10.
13. Довбищенко М. На роздоріжжі історичного вибору: процеси українського націєтворення у XVI ст. Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Серія : Культурологія. 2015. Вип. 16. С. 87-103. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoakl_2015_16_12.

14. Драгоманов М. П. Вибране. «...мій задум зложити очерк історії цивілізації на Україні» / М. П. Драгоманов. К. : Либідь, 1991.
15. Ємець Т. Цивілізаційний вибір України XIX ст.: між асиміляцією та націєтворенням / Т. Ємець. Українознавчий альманах. 2012. Вип. 8. С. 211-214. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ukralm_2012_8_68
16. Залізняк Л.Л. Україна між Сходом і Заходом. Про витоки і суть російсько-української війни 2014 р. Київ, 2014.
17. Зінченко О. Як українці зруйнували імперію зла. Х.: Віват, 2024.
18. Каппелер А. Нерівні брати. Українці та росіяни від середньовіччя до сучасності. Пер. з нім. В. Кам'янець. Чернівці, 2018.
19. Касьянов Г. Україна 1991-2007: нариси новітньої історії. К.: Наш час, 2007.
20. Конта Р. М. Теорія етногенезу та націогенезу українців у працях М. Грушевського: історіографічні інтерпретації / Р. М. Конта. Гілея: науковий вісник. 2016. Вип. 106. С. 44-46. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gileya_2016_106_12.
21. Курило Л. Педагогічна спадщина К. Д. Ушинського як чинник державо- та націєтворення. Українознавство. 2023. № 3. С. 183-191. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ukr_2023_3_14.
22. Лисенко О. Український національно-визвольний рух 30-50-х рр. XX ст.: суспільний контекст і науковий вимір. Галичина. 2013. Ч. 24. С. 13-18. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nikp_2013_24_3.
23. Лисяк-Рудницький І. Історичні есе. К.: Основи, 1994. Т.1-2.
24. Магочій П-Р. Євреї та українці: тисячоліття співіснування / Павло Роберт Магочій, Йоханан Петровський-Штерн ; пер. з англ. Оксана Форостина ; ред. Валерій Падяк. – вид. 2-ге, доп. – Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2018. IX, 338 с.
25. Матвієнко Л. В. Феномен поліетнічності як ключовий фактор процесу націєтворення в сучасній Україні. Гілея: науковий вісник. 2019. Вип. 140(3). С. 43-47. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gileya_2019_140(3)__9.
26. Панельна дискусія «Війна Росії проти України 2014-2022 рр.: історична ретроспектива і спроби наукової рефлексії» (19–20 травня 2022 р.). Український історичний журнал. 2022. № 4
27. Перелом: Війна Росії проти України у часових пластах і просторах минувшини. Діалоги з істориками. У 2 книгах. Київ, 2022.
28. Пилипенко Л. Л. Національно-визвольний рух у Західній Україні в міжвоєнний період (1918 – 1939 роки). Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія : Історичні науки. 2018. Т. 29(68), № 2. С. 15-20. URL:: http://nbuv.gov.ua/UJRN/UZTNU_istor_2018_29(68)_2_5.
29. Плохій С. Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності. Харків, 2016.
30. Плохій С. Козацький міф. Історія та націєтворення в епоху імперій / Авториз. пер. з англ. Миколи Климчука. Київ: Laurus, 2013. 440 с.
31. Плохій С. Походження слов'янських націй. Домодерні ідентичності в Україні, Росії та Білорусі. Київ, 2015.
32. Плохій С. Остання імперія. Харків, 2019
33. Плохій С. Російсько-українська війна. Повернення історії. Нью-Йорк: W. W. Norton & Company, 2023
34. Серга Т. О. Освіта як фактор націєтворення в Україні. Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики. 2014. Вип. 64. С. 159-168. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/stapttp_2014_64_21.

35. Смолій В. А. Ідеї націєтворення в українському інтелектуальному просторі XIX – початку XX ст. Рукописна та книжкова спадщина України. 2021. Вип. 27. С. 140-155. URL: Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/rks_2021_27_11.
36. Снайдер Т. Криваві землі: Європа поміж Гітлером та Сталіним: монографія. Київ: Грані-Т, 2011. 448 с.
37. Перетворення націй. Польща, Україна, Литва, Білорусь. 1569-1999 рр. Дух і літера. 2017. 464 с.
38. Сорочук Л. Культурно-просвітницька місія Михайла Вербицького в контексті націєтворення. Українознавчий альманах. 2020. Вип. 26. С. 77-81. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ukralm_2020_26_1
39. Спис О. А. Роль церкви у процесі націєтворення: український варіант. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2017. Вип. 15. С. 132-134. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/aprfc_2016_15_37.
40. Старченко Н. Українські світи Речі Посполитої. Історії про історії. Київ: Laurus, 2021. 616 с.
41. Сурмач О. І. Митрополит А. Шептицький і український національно-визвольний рух у період німецької окупації (1941–1944 рр.) Військово-науковий вісник. 2015. Вип. 23. С. 101-113. http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnv_2015_23_9.
42. Суший О. В. Соціальна психологія націєтворення: концептуальні засади і методологічні принципи дослідження. Наукові студії із соціальної та політичної психології. 2018. Вип. 41. -С. 3-19. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nsspp_2018_41_3.
43. Таїрова-Яковлева Т. Г. Гетьмани України. Історії про славу, трагедії та мужність / Пер. з рос. Н. Єгоровець; Наук. ред. В. Щербак. Київ, 2015
44. Таїрова-Яковлева Т. Коліївщина: великі ілюзії. Київ, 2019
45. Татенко В. О. До проблеми мотивації націєтворення: соціально-психологічний аспект. Психологічні науки: проблеми і здобутки. 2018. Вип. 1. С. 238-260. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pnpz_2018_1_16.
46. Татенко В. О. Процес націєтворення в суб'єктно-вчинковому вимірі: спроба концептуалізації. Психологічні науки: проблеми і здобутки. 2017. Вип. 1. С. 193-216. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pnpz_2017_10_15.
47. Хвильовий М. Повне зібрання у 5 томах. Т. 5. Публіцистика / упоряд., ред., прим. Р. Мельникова ; передм. Р. Мельникова. 2023. 536 с.
48. Чикаленко Є., Єфремов С. Листування. 1903-1928 роки. К.: Темпора, 2010. 384 с.
49. Чорний Д. Взаємовплив чи асиміляція: українці та росіяни по містах Лівобережжя на початку XX ст. // Пам'ять століть. 2004. №2. С.130-142.
50. Чорний Д.М. Лідер-символ-заручник: В. Винниченко і українське суспільство початку XX ст. // Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Історія України. Українознавство: історичні та філософські науки. – Вип. 25. Х., 2017. С. 90-97.
51. Чорний Д. М. Освіта або зброя: дилема українського національного руху в контексті болгарського досвіду (початок XX ст.) // Дриновський збірник. Т. IV. Софія-Харків: Академічне вид-во ім. проф. Марина Дринова, 2011. С. 127-132.
52. Чорний Д.М. По лівий бік Дніпра: проблеми модернізації міст України (кінець XIX – початок XX ст.). Х.: ХНУ імені В.Н.Каразіна, 2007. 304 с.
53. Шандра В. С. Есе про чинники тривалого українського націєтворення. Проблеми історії України XIX - початку XX ст. 2012. Вип. 20. С. 38-51. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Piu19-20_2012_20_5.
54. Фукуяма Ф. Ідентичність. Потреба в гідності й політика скривдженості. Київ, 2020.

55. Якубова Л. Інтеграція Донбасу і Криму vs дезінтеграція України: історичний досвід, сучасні виклики (аналітична доповідь). Київ, 2019.
56. Applebaum, Anne. Red Famine: Stalin's War on Ukraine. New York, Doubleday (Penguin Random House LLC), 2017 461 p.
57. Kolesnyk I. Global History. Conceptual History / Preface V. A. Smoliy, A. I. Kudryachenko. K.: In-t of History of Ukraine NAS of Ukraine, 2022. 344 p.
58. Lonardo L. Russia's 2022 War Against Ukraine and the Foreign Policy Reaction of the EU. London: Palgrave Macmillan Cham, 2023. XII, 87 p.
59. Plokhy, Serhii. Chernobyl: The History of a Nuclear Catastrophe. New York: Basic Books, 2018. 432 p.
60. Plokhy, Serhii. Forgotten Bastards of the Eastern Front. Oxford: Oxford University Press, 2019. 369 p
61. Social Change and National Consciousness in Twentieth-Century Ukraine. By Bohdan Krawchenko. New York: St. Martin's, 1985. xix, 333 pp.
62. The Future of the Past: New Perspectives on Ukrainian History. Editor: Plokhy, Serhii. Harvard Ukrainian Research Institute. 2017. 516 p. (Harvard Papers in Ukrainian Studies)
63. The Ukrainian Revolution, 1917 – 1920: A Study in Nationalism. Front Cover. John Stephen Reshetar. Princeton University Press, 1962. 363 p
64. Ukraine and Europe: Cultural Encounters and Negotiations. Editors: Plokhy, Serhii; Brogi Bercoff, Giovanna, Pavlyshyn, Marko. University of Toronto Press. 2017. 480 p.
65. Ukraine During World War II: History and Its Aftermath ; Editor, Yury Boshyk ; Publisher, Canadian Institute of Ukrainian Studies, 1986; Length, 291 p.
66. Wanner C. Everyday Religiosity and the Politics of Belonging in Ukraine. Cornell University Press 2022. URL: https://www.degruyter.com/document/doi/10.1515/9781501764967/html#contents

11. Інформаційні ресурси

1.Андерсон Бенедикт. Уявлені спільноти. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Anderson_Benedict/Uiavleni_spilnoty.pdf
2.Ґелнер Е. Нації та націоналізм. URL: http://litopys.org.ua/gellner/gel.htm
3.Ізборник. Історія України IX- XVIII ст. Першоджерела та інтерпретації. URL: lytopys.org.ua
4.Інститут історії України НАН України. URL: http://www.history.org.ua
5.Грушевський М. Хто такі українці і чого вони хочуть. URL: https://shron2.chtyvo.org.ua/Hrushevskyi/Khto_taki_ukraintsi_i_choho_vony_khochut_zb.pdf?
6.Трипільська культура: міфи та фейки. 10 запитань історику. URL: https://www.youtube.com/watch?v=oDY92oB-Kqk
7.Леонід Залізняк про походження українців. URL: https://www.youtube.com/watch?v=3t6l6BTY5Fw
8.Петлюра С. Статті. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Petliura_Symon/Statti_zb/
9.Трипільська культура: міфи та фейки. 10 запитань історику. URL: https://www.youtube.com/watch?v=oDY92oB-Kqk
10.Шпорлюк Р. Комунізм і націоналізм: Карл Маркс проти Фрідріха Ліста. URL: http://litopys.org.ua/sporl/sz.htm
11.Українське козацтво. URL: http://www.cossackdom.com/
12.Яковенко Н. Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Yakovenko_Natalia/Nar

13.Snyder T. The making of Modern Ukraine. URL: https://www.youtube.com/playlist?list=PLh9mgdi4rNewfxO7LhBoz_1Mx1MaO6sw_ys_istorii_serednovichnoi_ta_rannomodernoi_Ukrainy.pdf?
14.Історія без міфів: https://www.youtube.com/channel/UCXx3yVx9paWJ-BLZVqQ8CRQ
15.https://www.istpravda.com.ua
16.LIKБЕЗ: історичний фронт // https://likbez.org.ua/ua/